

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Radana Malíka a soudců JUDr. Barbary Pořízkové a JUDr. Petra Mikeše, Ph.D., v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Na Poříčním právu 376/1, Praha 2, proti rozhodnutí žalovaného č. j. MPSV-UM/10417/13/9S-JČK, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 21. 7. 2014, č. j. 10 Na 94/2013 – 37,

t a k t o :

- I. Žalobci **se neustanovuje** zástupce pro řízení o kasační stížnosti.
- II. Kasační stížnost **se zamítá**.
- III. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I. Předmět řízení

[1] Kasační stížností žalobce (dále jen „stěžovatel“) brojí proti shora označenému usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích (dále jen „krajský soud“), jímž mu byla zamítnuta žádost o ustanovení zástupce.

[2] Krajský soud obdržel dne 4. 10. 2013 žalobu stěžovatele, jíž se domáhá přezkumu v záhlaví uvedeného rozhodnutí žalovaného, kterým podle obsahu žaloby bylo zamítnuto odvolání stěžovatele proti neposkytnutí dávky v hmotné nouzi. Krajský soud s odkazem na neurčitost podání vyzval stěžovatele usnesením k odstranění vad podání.

[3] Stěžovatel podal dne 29. 10. 2013 žádost o ustanovení zástupce s poukazem na naprostý nedostatek prostředků doloženou čestným prohlášením a současně odkázal na listiny vztahující se k prokázání nedostatku prostředků uložené u správy soudu. Obsahem prohlášení byly jeho osobní údaje, uvedl, že žije v nenájemním, nevlastnickém, samostatném bydlení, dále byla uvedena výše zdanitelných příjmů 0 Kč, výše nezdanitelných příjmů přes 3 000 Kč měsíčně, údaj o jeho plné invaliditě, výše peněžních závazků - „tisíce“, skutečnost o nenarušené způsobilosti zcizovat a úvěrová bonita -3. Stěžovatel byl dle prohlášení příjemcem příspěvku na živobytí, jeho majetkem byl elektronický psací stroj a digitální televizor. Vlastní výdaje byly uvedeny výčtem: strava, tisk, jízdné, papír, DPH.

[4] Krajský soud zaslal v návaznosti na podanou žádost stěžovateli formulář „Potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce“ (dále jen „formulář“) s tím, že pro jeho vyplnění a zaslání zpět stanovil lhůtu 1 týdne. Formulář byl doručen 23. 12. 2013, do vydání napadeného usnesení ale stěžovatel formulář soudu nedoložil.

[5] O podané žádosti rozhodl krajský soud usnesením ze dne 7. 1. 2014, č. j. 10 Na 94/2013 – 19, tak, že žádost o ustanovení zástupce zamítl. Kasační stížnosti proti citovanému usnesení krajského soudu Nejvyšší správní soud vyhověl rozsudkem ze dne 5. 6. 2014, č. j. 9 As 79/2014 – 10 (všechna citovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz), jelikož usnesení bylo vnitřně rozporné, pokud jde o odůvodnění nesplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků, a předčasné, pokud jde o možnost vymezení vedení sporu jako šikanózního, když nebylo ověřeno, zda se nejedná o spor dotýkající se stěžovatelovy osobní a majetkové sféry. Proto bylo shledáno nepřezkoumatelným.

[6] Krajský soud veden názorem Nejvyššího správního soudu vydal ve věci nové rozhodnutí - v záhlaví citované usnesení, kterým žádost o ustanovení zástupce opět zamítl. V odůvodnění uvedl zákonné podmínky osvobození od soudních poplatků, jako jednoho z předpokladů ustanovení zástupce, a odkázal na povinnost stěžovatele prokázat splnění podmínek pro osvobození v konkrétním případě doložením majetkových a sociálních poměrů. Krajský soud si je vědom písemností, které jsou u soudu uloženy pod Spr 2210/2011, vzhledem k jejich neaktuálnosti však trval na doložení naplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků znovu ve vztahu k vedenému řízení. Je totiž na žadateli, aby soudu předestřel úplný a pravdivý obraz o své finanční a majetkové situaci. Krajský soud dospěl k závěru, že nebyla splněna podmínka pro osvobození od soudních poplatků tím, že stěžovatel přes výzvu soudu nedoložil nedostatek prostředků a znemožnil tak soudu objektivní posouzení jeho aktuálních poměrů. V prohlášení ze dne 29. 10. 2013 byly jen obecně uvedeny jeho majetkové poměry, nebyla uvedena přesná výše příjmů, závazků a výdajů a další podrobnější informace nebyly přes výzvu soudu doloženy. Osvobození od soudních poplatků a s tím související ustanovení zástupce je pouze výjimečný institut a je na žadateli, zda se mu podaří unést břemeno tvrzení a břemeno důkazní ohledně jeho majetkové situace. Krajský soud v posuzovaném případě shledal, že stěžovatel nebyl v tomto ohledu úspěšný.

[7] Vzhledem k tomu, že krajský soud neshledal naplnění podmínek pro osvobození od soudního poplatku, nebyly tím pádem splněny ani podmínky pro ustanovení zástupce a z tohoto důvodu zamítl žádost o ustanovení zástupce ve smyslu ustanovení § 35 odst. 8 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“).

II. Obsah kasační stížnosti

[8] Stěžovatel podal proti usnesení krajského soudu kasační stížnost. Své nesouhlasné stanovisko s výše předestřenými závěry krajského soudu podpořil zčásti obecnými, ale také konkrétními námitkami vůči způsobu, jakým soud rozhodl o jeho žádosti o ustanovení zástupce. Nesouhlasí zejména se zpětným hodnocením neaktuálnosti listin uložených u soudu pod Spr 2210/2011, s nutností prokazovat každou okolnost jeho majetkové situace, a to nejlépe prostřednictvím zaslání formuláře, přestože majetkové poměry doložil svým čestným prohlášením. Dále považuje za samozřejmé, že osoba v hmotné nouzi nemá prostředky na úhradu soudního poplatku, a je tedy nadbytečné, aby je soud prokazovala. Závěrem namítá, že soud ho špatně poučil o oprávněném prostředku, když kasační stížnost proti dočasnému rozhodnutí není přípustná.

[9] Na kasační stížnost navázal stěžovatel dne 3. 9. 2014 podáním doručeným Nejvyššímu správnímu soudu elektronickou poštou, v němž požádal o ustanovení zástupce pro kasační řízení, a to z důvodů přednesených v kasační stížnosti a pro nedostatek prostředků.

III. Posouzení důvodnosti kasační stížnosti

[10] Nejvyšší správní soud přistoupil k posouzení kasační stížnosti po rozhodnutí, že soudci rozhodujícího devátého senátu nejsou vyloučeni z projednání věci (viz usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 10. 2014, č. j. Nao 348/2014 – 20). Nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost je podána osobou k tomu oprávněnou, je podána včas, jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná. Vzhledem k tomu, že stěžovatel po podání kasační stížnosti požádal o ustanovení zástupce, Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval touto žádostí.

[11] Nejvyšší správní soud vzhledem k předmětu posuzované věci (kasační stížnost směřující proti usnesení o zamítnutí žádosti o ustanovení zástupce) netrval na zaplacení soudního poplatku a povinném zastoupení advokátem v řízení o kasační stížnosti. Trvání na těchto požadavcích by totiž značilo jen řetězení téhož problému (k danému srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37, a ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 – 77). Jelikož však stěžovatel sám požádal o ustanovení zástupce, bylo nutno se touto žádostí zabývat a v souvislosti s tím vyhodnotit potřebu zastoupení v řízení o kasační stížnosti.

[12] Dle § 35 odst. 8, věty první, s. ř. s. může být navrhovatel, u něhož jsou dány předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, ustanoven zástupce, jímž může být i advokát. Z důvodu zamezení řetězení problému zdejší soud neposuzoval, zda jsou u stěžovatele dány předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, ale zabýval se pouze hodnocením, zda je ustanovení zástupce nezbytně třeba k ochraně jeho práv v nynějším řízení. Dospěl přitom k závěru, že tomu tak není. Kasační stížnost má v rámci daných možností předepsané náležitosti a lze z ní seznat, z jakého důvodu stěžovatel považuje napadené usnesení za nezákonné a čeho se domáhá. Předmětem posouzení je nadto otázka, zda stěžovatel v řízení před krajským soudem prokázal naplnění podmínek pro ustanovení zástupce. Z podstaty věci se jedná o nikoliv složitou, právně nepřehlednou otázku, ale o poměrně jednoduchou otázku týkající se osobních a majetkových poměrů stěžovatele. Nejvyšší správní soud tedy dospěl k závěru, že v daném řízení není nezbytně třeba stěžovateli

ustanovit zástupce k ochraně jeho práv, proto jeho žádosti o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti nevyhověl.

[13] Kasační soud následně přezkoumal napadené usnesení krajského soudu v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů, zkoumal při tom, zda netrpí vadami, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[14] Stěžovatel brojí proti tomu, že nebylo vyhověno jeho žádosti o ustanovení zástupce. Jak je uvedeno již výše, pro ustanovení zástupce musí být naplněny podmínky dle § 35 odst. 8, věty první, s. ř. s.: musí být dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, a ustanovení zástupce musí být nezbytně třeba k ochraně práv žadatele. Pro posouzení nároku na ustanovení zástupce je tedy zásadní posoudit, zda byly u stěžovatele splněny předpoklady pro osvobození od soudních poplatků. Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. *„účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno.“*

[15] Na základě citovaného ustanovení lze přiznat účastníkovi řízení individuální osvobození od soudních poplatků. Smyslem tohoto právního institutu je zabezpečení přístupu k soudní ochraně i u těch účastníků, kteří se vzhledem ke své majetkové a finanční situaci nachází v tíživých sociálních poměrech. Je přitom na účastníku samém, aby soudu dostatečně konkrétně popsal své osobní a majetkové poměry a současně aby projevil zákonem požadovanou aktivitu a předložil (pokud možno současně se žádostí o osvobození, respektive ustanovení zástupce) doklady prokazující jeho nemajetnost. Nesplní-li účastník tuto svou povinnost, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje (srov. rozsudek NSS ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 - 50, publ. pod č. 537/2005 Sb. NSS).

[16] Krajský soud proto nejprve zkoumal, zda stěžovatel v žádosti o ustanovení zástupce dostatečně konkrétně popsal, v čem spatřuje nedostatek prostředků k úhradě soudního poplatku a zda takové tvrzení rovněž řádně doložil. Přiznat osvobození od soudních poplatků je totiž možné jen při kumulativním splnění obou podmínek, tj. při dostatečně určitém tvrzení o nedostatečnosti prostředků k úhradě soudního poplatku a při doložení takového tvrzení.

[17] Stěžovateli je nutno přisvědčit v tom, že zákon nestanovuje přesnou formu, kterou lze doložit majetkové poměry žadatele o osvobození od soudních poplatků. Z napadeného usnesení ani z připojeného soudního spisu přitom nevyplývá, že by krajský soud trval na doložení poměrů účastníka řízení výhradně formou vyplnění formuláře. Uvedený formulář je však založen na dlouhodobé soudní praxi a údaje, které má žadatel vyplnit, lze mít z hlediska rozhodování o osvobození od soudních poplatků soudu za podstatné (vlastnictví movitého, nemovitého majetku, vyživovací povinnosti, dluhy, apod.). Žadatel tedy není povinen žádané údaje sdělit soudu výhradně formou vyplnění uvedeného tiskopisu. Chtěl-li však stěžovatel dosáhnout kladného rozhodnutí o jeho žádosti, bylo nutné sdělit soudu jakoukoliv jinou formou veškeré požadované údaje a v požadovaném rozsahu je doložit. Přestože vyplnění výše uvedeného formuláře nelze považovat za výlučný způsob prokazování nemajetnosti pro účely osvobození od soudních poplatků, soud stěžovateli tento formulář zaslal společně s výzvou k doložení splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků. Vzhledem k tomu, že

stěžovatel na výzvu nijak nereagoval, vycházel soud z podkladů poskytnutých spolu se žádostí o ustanovení zástupce.

[18] Z obsahu stěžovatelova prohlášení sice vyplývá, že nemá finanční prostředky, avšak neupřesnil výši svých příjmů. Nesdělil, co je zdrojem jeho nezdanitelných příjmů, ani zda je příjemcem invalidního důchodu a případně v jaké výši. Přitom tvrdí, že důvodem nevýdělečné činnosti je plná invalidita. Uvedl, že je příjemcem příspěvku na živobytí, aniž by však sdělil jeho aktuální výši a doložil ji kopií rozhodnutí o přiznání příspěvku. U krajského soudu je sice založeno Potvrzení o poskytnutí příspěvku na živobytí od Městského úřadu Polička, toto potvrzení však krajský soud vyhodnotil jako neaktuální, když je z prosince roku 2011. Stěžovatel rovněž neupřesnil, co má na mysli „*nenájemním a nevlastnickým*“ způsobem bydlení, tedy zda vynakládá na bydlení a služby s ním spojené nějaké výdaje. Obdobně nekonkrétní byl i při popisu svých závazků, jichž má dle svých slov „tisíce“. V návaznosti na takový popis stavu závazků společně s poukazem na to, že svoji způsobilost zcizovat považuje za nenarušenou a svou úvěrovou bonitu hodnotí číslem -3, má zdejší soud pochybnosti, zda stěžovatel vůbec mínil svoji žádost vážně.

[19] Lze proto shrnout, že stěžovatelova tvrzení, kterými odůvodnil svou žádost o ustanovení zástupce, jsou nedostatečná, nekonkrétní, nedoložená, navíc některá jeho tvrzení vzbuzují pochybnosti o vážnosti jeho žádosti. Listiny založené u krajského soudu, na něž stěžovatel odkázal, jsou neaktuální a nevypovídají nic o jeho současné majetkové situaci. Vše uvedené tedy svědčí pro závěr, že stěžovatel nesplnil zákonné podmínky pro osvobození od soudních poplatků, a tím pádem ani pro ustanovení zástupce. Při posouzení nedostatečnosti předložené žádosti o ustanovení zástupce se krajský soud přidržel stávající judikatury a rozhodl v souladu se zavedenou rozhodovací praxí zdejšího soudu.

[20] Krajský soud žádosti o ustanovení zástupce nevyhověl z důvodu, že stěžovatel nedoložil, že nemá dostatečné finanční prostředky. Dokonce ani břemeno tvrzení nebylo uneseno beze zbytku, když ve svém čestném prohlášení pouze obecně popsal své majetkové poměry, aniž uvedl přesnou výši svých příjmů, výdajů a závazků. Takové žádosti nebylo možno vyhovět.

[21] Pokud jde o námitku stěžovatele, že ho soud nepoučil správně o opravném prostředku, když kasační stížnost není proti dočasnému rozhodnutí přípustná, Nejvyšší správní soud uvádí, že pokud jde o rozhodnutí, kterým se zamítá žádost o osvobození od soudních poplatků, nejedná se z povahy věci o rozhodnutí dočasné a neuplatní se tedy § 104 odst. 3 písm. c) s. ř. s., na něž stěžovatel patrně odkazuje. V případě nepřípustnosti kasační stížnosti proti „dočasnému“ rozhodnutí se musí jednat o rozhodnutí časově omezená, která nejsou-li zrušena soudem samým, zanikají z moci zákona (typickým příkladem je rozhodnutí o odkladném účinku). Kasační stížnost proti rozhodnutí, jíž byla zamítnuta žádost o osvobození od soudních poplatků, ostatně připustil i rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v usnesení ze dne 20. 5. 2014, č. j. 3 As 125/2012 – 43, a stejné závěry lze aplikovat i na rozhodnutí o ne/ustanovení zástupce. Stěžovatel se poučením krajského soudu o možnosti podat proti rozhodnutí kasační stížnost i přes domněnku jeho nesprávnosti řídil, což odporuje jeho postoji v této věci.

[22] K dalším tvrzením uplatněným v kasační stížnosti zdejší soud konstatuje, že šlo o vyjádření stěžovatelových názorů k postupu soudu či povinnostem účastníků bez užší vazby k předmětu nynějšího řízení před zdejším soudem.

IV. Závěr a náklady řízení

[23] Nejvyšší správní soud ze všech shora uvedených důvodů dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná, proto ji dle § 110 odst. 1, věty poslední, s. ř. s. zamítl. O věci přitom rozhodl bez jednání postupem podle § 109 odst. 2 s. ř. s., dle kterého o kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud zpravidla bez jednání.

[24] Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o § 60 odst. 1, větu první, s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s., dle kterých nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Stěžovatel v soudním řízení úspěch neměl, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovanému, který by jinak měl právo na náhradu nákladů řízení, nevznikly v řízení o kasační stížnosti žádné náklady.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 6. listopadu 2014

JUDr. Radan Malík
předseda senátu